

Sygn. akt V KK 446/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

w sprawie **A. U.**

skazanego z art. 96 § 3 k.w.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 24 października 2018 r. kasacji Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego wniesionej na korzyść skazanego od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 20 maja 2016 r., sygn. akt V W [...],

- I. uchyla zaskarżony wyrok i uniewinnia A. U. od popełnienia zarzucanego mu wykroczenia, a kosztami postępowania w sprawie obciąża Skarb Państwa,**
- II. wydatkami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

A. U. został obwiniony o to, że: w dniu 21 maja 2015 r. w S., będąc właścicielem samochodu osobowego marki [...] o nr rej, [...], wbrew obowiązkowi nie wskazał na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do używania w dniu 11 stycznia 2015 r. na drodze krajowej w miejscowości C., tj. o czyn z art. 96 § 3 k.w.

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 20 maja 2016 r., sygn. V W [...] uznał obwinionego A. U. za winnego popełnienia czynu polegającego na tym, że w dniu 21 maja 2015 r., jako właściciel pojazdu marki [...] o nr rej. [...], wbrew obowiązkowi nie udzielił Policji odpowiedzi na skierowane do niego zapytanie, komu w dniu 11 stycznia 2015 r. powierzył do kierowania lub używania ten pojazd mechaniczny i za ten czyn na podstawie art. 96 § 3 k.w. wymierzył mu karę 1.000 zł grzywny.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez strony i uprawomocnił się w dniu 28 maja 2016 r.

Obecnie wyrok ten, w trybie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył na korzyść skazanego Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny. Skarżący zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa materialnego - art. 96 § 3 k.w., polegające na uznaniu, że A. U. wypełnił znamiona wykroczenia stypizowanego w tym przepisie, pomimo że obwiniony w toku przesłuchania w charakterze świadka w dniu 21 maja 2015 r. odmówił wskazania osoby, której w dniu 11 stycznia 2015 r. powierzył swój pojazd marki [...] o nr. rej. [...] do kierowania lub używania, działając w granicach uprawnienia do uchylenia się od odpowiedzi na to pytanie przyznanego mu w następstwie pouczenia o treści art. 183 § 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.s.w. i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie obwinionego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się uzasadniona, co upoważniało Sąd Najwyższy do jej uwzględnienia w całości na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Przypomnieć należy, że w ramach czynności zmierzających do ustalenia osoby kierującej ww. pojazdem w związku z podejrzeniem popełnienia wykroczenia z art. 86 § 1 k.w. A. U. został przesłuchany przez Policję w dniu 21 maja 2015 r. w charakterze świadka, będąc przy tym pouczonym o treści art. 183 § 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.s.w., zgodnie z którym świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Z treści protokołu sporządzonego z tej czynności procesowej wynika, że A. U. zeznał, iż nie pamięta czy w dniu 11 stycznia 2015 r. użytkował przedmiotowy pojazd. Przyznał, że był kiedyś w miejscowości C., jednakże zaprzeczył, aby miało to miejsce w dniu 11 stycznia 2015 r. Jednocześnie stosownie do udzielonego pouczenia – uchylił się od odpowiedzi na pytanie o to, kto mógł być w tym czasie użytkownikiem należącym do niego pojazdu marki [...] o nr rej. [...]

Ta ostatnia okoliczność stanowiła materialną podstawę zarzutu popełnienia wykroczenia z art. 96 § 3 k.w., postawionego A. U. w dniu 23 września 2015 r., a następnie ukarania go za tak zakwalifikowany czyn.

Sąd Rejonowy w S. nie dostrzegł jednak, że odmowa udzielenia żądanych informacji, która zdaniem oskarżyciela publicznego skutkowałą wypełnieniem przez obwinionego znamion wykroczenia stypizowanego w przepisie art. 96 § 3 k.w. – nastąpiła w ramach wadliwego pouczenia obwinionego o uprawnieniu wynikającym z art. 183 § 1 k.p.k. (stosowanego z mocy art. 41 § 1 k.p.w. odpowiednio w postępowaniu w sprawach o wykroczenia). Tymczasem zgodnie z utrwalonym poglądem Sądu Najwyższego, odpowiednie stosowanie – z mocy art. 41 § 1 k.p.s.w. – w postępowaniu w sprawach o wykroczenia przepisu art. 183 § 1 k.p.k., w jego brzmieniu ustalonym przez ustawę z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego ... (Dz. U. Nr 17, poz. 155), nie oznacza, aby osoba przesłuchiwana w charakterze świadka (składająca oświadczenie dowodowe w tym charakterze) w sprawie o wykroczenie mogła uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli jej udzielenie mogłoby narazić osobę dla niej najbliższą na odpowiedzialność tylko za wykroczenie (uchwała SN z 30 listopada 2004 r., I KZP 26/04, OSNKW 2004/11-12/102). Bezspornie więc w ramach uprawnienia wynikającego z art. 183 § 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.w. A. U. nie przysługiwała możliwość uchylenia się od odpowiedzi na pytanie zmierzające do identyfikacji sprawcy wykroczenia z art. 86 § 1 k.w. mającego zostać popełnione w dniu 11 stycznia 2015 r. na drodze krajowej w miejscowości C..

W tej sytuacji podzielić należy argumentację kasacji, zgodnie z którą organ prowadzący przesłuchanie A. U. w dniu 21 maja 2015 r., mając wiedzę o istocie postępowania, w związku z którym czynność ta została podjęta, winien był zatem –

na podstawie art. 191 § 2 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.w. oraz art. 16 § 2 k.p.k. w zw. z art. 8 k.p.w. – pouczyć przesłuchiwanego, że postępowanie, którego przedmiotem jest wykroczenie z art. 86 § 1 k.w., popełnione w dniu 11 stycznia 2015 r. nie daje podstaw do skorzystania z prawa do odmowy udzielenia odpowiedzi na pytanie o osobę, której w dniu zdarzenia A. U. powierzył swój pojazd. W przypadku odmowy przesłuchujący powinien był również ustalić jaka ewentualnie inna przyczyna miałaby uzasadniać brak ze strony obwinionego odpowiedzi na powyższe pytanie.

Niezrealizowanie tej powinności i przejście do porządku nad odmową udzielenia odpowiedzi na pytanie z powołaniem się na art. 183 k.p.k. nie mogło więc stanowić następnie podstawy do przypisania A. U. odpowiedzialności za wykroczenie stypizowane w art. 96 § 3 k.w. Wprawdzie nie podniesiono tego wyraźnie w treści kasacji, to oczywiste jest jednak, że zachowanie (zaniechanie) A. U. polegające na odmowie udzielenia odpowiedzi na pytanie organu, mieściło się w ramach, ujętej w art. 7 § 1 k.w., instytucji błędu, co do karnej bezprawności takiego czynu. Podniesione wyżej okoliczności, związane z niewłaściwym pouczeniem o zakresie przedmiotowym uprawnienia określonego w art. 183 § 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.w. przekonuje, że błąd ten był usprawiedliwiony.

Z art. 7 § 1 k.w. odczytywanego *a contrario* wynika, że usprawiedliwiona nieświadomość tego, że czyn jest zagrożony karą, wyłącza odpowiedzialność wykroczeniową. Oznacza to, że zachodzi ujemna przesłanka procesowa, wobec faktu sprawca „nie popełnia wykroczenia” w rozumieniu art. 5 § 1 pkt 2 *in fine* k.p.w. Jak trafnie wskazuje się w piśmiennictwie, przez niepopelnienie wykroczenia należy także rozumieć te sytuacje, gdy ustawa stwierdza, że sprawca „nie podlega odpowiedzialności”, tak między innymi, jak to zostało ujęte w art. 7 § 1 k.w. (zob. T. Grzegorzczak, Komentarz do art. 5 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, Warszawa 2012, teza 2d). Stwierdzenie tej okoliczności na obecnym etapie postępowania obligowało Sąd Najwyższy do uchylenia zaskarżonego kasacją wyroku i – z mocy art. 62 § 3 k.p.w. – uniewinnienia A. U. od popełnienia zarzucanego mu wykroczenia.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej wyroku.

